

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

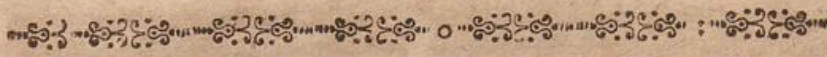
Theologia Moralis Universa

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1725

Casus XXXVII. De natura Restitutionis, & ejus radice ex injusta
damnificatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39911

E X

TRACTATU

D E

RESTITUTIONE

C A S U S XXXVII.

De natura Restitutionis & ejus Radice ex injusta damnificatione,

Retorius Neo-Pastor interrogatur. 1. Quid sit restitutio: 2. Quæ ejus radices? 3. An restituere obligetur, qui desiderat vel gaudet de damno alteri illato aut fert sententiam quam falso putat esse injustam. 4. Quid de culpa lata, levi, levissima, 5. Quid de damno gravi cum culpa levi. 6. Quid si fur inadvertenter complevit materiam gravem. 7. Qualiter solvantur opposita. 8. Quid de culpa in contractu commissa. 9. An sufficiat sola culpa juridica. 10. Qualiter obligetur indirectè damnificans. 11. An incendens ades teneatur ad omnia in eis contenta, vel confringens vas, projiciens gemmam, &c. teneatur ad valorem incognitum; quid de occidente equum amici quem putat esse inimici. 12. Quid si ex veneno incautè à te custodito moriatur inimicus diu ad necem questus, vel ex

furto rei levis prævideas Dominum præ morore moriturum vel innocentem occisurum. 13. Quid si fureris res Titio commissas eâ intentione ut Titio imputetur furtum, vel ponas infantem ad ades Titii ut ipse reputetur pater. 14. An in periculo tenearis rem alienam præferre tua. 15. Quid si pereat res tibi commodata, mutuata &c. 16. Quid de Confessario ex culpabili ignorantia suadente restitutionem, dum non est, vel contra. Pro resolut.

QUÆR. I. Quid sit Restitutio & quæ ejus radices?

1. Restitutio est juris læsi redintegratio, seu est actus justitiæ commutativa, quo res iniquè accepta redditur, vel damnum illatum compensatur, est necessaria necessitate præcepti: reddite omnibus debita ad Rom. 14. Dico: justitia commutativa; nam communis cum D. Thom. q. 62. a. 1.

Cc 3 docet,

docet, ex læsione alterius virtutis vel justitiæ sive legalis sive distributiæ non oriri obligationem restitutionis; Ratio est; quia ut inquit S. Doctor, *restituere nihil aliud est, quam iterato statuere aliquem in possessionem rei suæ*, & in restitutione attenditur æqualitas rei ad rem, quæ ad justitiam commutativam pertinet, ideoque restitutio supponit læsionem juris rigorosi in re vel ad rem; sed quando violatur v. g. justitia distributiva, prætereundo digniorem, non violatur jus rigorosum, quia dignior habet tantum jus condignitatis seu majoris aptitudinis, nec res v. g. officium ante collationem est res sua, sed communitatis, ad quod cessat habere jus, si alteri fuerit collatum, quia non amplius manet res communitatis; obligatio autem restitutionis post violationem supponit manere jus, quod restitutionem exigat; eodem modo ex læsione justitiæ legalis non oritur obligatio restitutionis, nisi per accidens, ratione justitiæ commutativæ plerumque conjunctæ, quatenus scilicet subditi ex quasi contractu tenentur alere Principem, eique necessaria pro bono communi contribuere: Contra Princeps ex tacito pacto obligatur contributiones in bonum commune impendere, mala reipublicæ avertere, officia dignioribus conferre &c. quod si non faciat, tenetur ad omne damnum Reipublicæ emergens, non ex justitia legali vel distributiva, sed ex commutativa his conjuncta.

2.
R. II. Radices, ex quibus obligatio restituendi oritur, bene assignantur tres: 1. Injusta acceptio vel damnificatio, quando quis res alterius vel malâ fide accepit, vel destruxit. 2. Res accepta, ex hac tenetur omnis, apud quem res aliena sive bonâ sive malâ fide existit. 3. Contractus, potest enim homo se obligare ad indemnisandum alterum, etiamsi ipse res ejus nec detineat nec læserit; addunt alii pro quarta radice legem; nam lege positivâ sæpe jubetur restituere, qui rem alterius nec læsit, nec detinet, nec contractum iniit, ut si tuum animal læsit meum, lege civili juberis restituere: hæc tamen radix reducitur ad primam, cum ejusmodi lex præsumat culpam, quæ si non intercesserit, non erit obligatio in conscientia ante sententiam judicis.

3.
QUÆR. II. Quid circa obligationem ex injusta damnificatione?

R. I. Ut damnificator teneatur restituere, debet damnum à parte rei esse secutum; quomodo enim reparabitur damnum, quod revera illatum non est. Hinc quamvis interne sit injustus, qui de proximi damno gaudet, aut illud inferre intendit non secuto effectu, ad nullam tamen restitutionem tenetur, ut si Judex ferat sententiam, quam falsò putat esse iniquam, vel fureris pecuniam, quam credis esse alienam, cum tamen sit tua.

4.
R. II. Debet damnum esse secutum ex ejus culpa; pro quo notandum, quod culpa alia sit *Theologica*, quæ

quæ idem est quod peccatum & offensa Dei; alia *juridica*, quæ est omis-
sio diligentia debita in asservanda
vel tuenda re aliena. Hæc iterum est
triplex: lata, levis, levissima; latam
admittis si non adhibes diligentiam,
quam ejusdem conditionis homines
adhibere solent, levem si omittas di-
ligentiam, quam adhibere solent di-
ligentiores, levissimam si non adhi-
bes diligentiam, quam adhibere so-
lent diligentissimi. Exempli gratia,
rem curæ tuæ commissam relinquis an-
te fores, committis culpam latam, si
relinquas in cubiculo sed non clauso,
admittis culpam levem, si cubiculum
clausisti, sed non tentasti an bene,
admittis culpam levissimam, si res
tuæ custodiæ commissa auferatur;
his addi solet culpa latissima seu do-
lus apertus, quam admittis, si rem
furi tradas. Item latior seu dolus præ-
sumptus, quam incurris, si rem re-
linquas in domo furis; culpa lata, la-
tior, latissima plerumque conjuncta
sunt cum culpa theologica gravi.
Itaque qui damnum dedit, probabili-
us non tenetur restituere ex sola
culpa juridica, sed adesse debet cul-
pa theologica, quæ verè sit pecca-
rum, nisi interceperit contractus, de
de quo *q. seq.* vel ex damnificatione
factus sit locupletior. *Bannes. Sylvius*
2. 2. q. 62. a. 4. Less. Sporer. t. 2. c. 2.
n. 41. Lug. des. 8. n. 54. Ratio est, quia
damnum sine culpâ theologica non
est voluntarium nec moraliter impu-
tabile, sed habet se quasi casu, vel ab

amente illatum; sed nulla debetur
restitutio pro damno non imputabi-
li, casu vel amente illato; ergo.

§. III. Si damnum sit in materia
levi, ad obligationem restitutionis
sufficit culpa venialis; si damnum sit
grave, requiritur culpa theologica
gravis, vel saltem damnum plenè
voluntariè illatum. Ideoque si cum
negligentiâ vel inadvertentiâ venia-
liter culpabili incendisti ædes, occi-
disti hominem, vel aliud grave dam-
num caustisti, ad nihil teneris. *Sotus.*
Less. Rhedingus & Aub. cit. Ratio
est, quia tale damnum non est plenè
voluntarium, & culpa venialis non
est simpliciter delictum & injuria,
ergo nec esse potest radix gravis ob-
ligationis: Deinde ex contractu vel
voto non oritur gravis obligatio,
nisi sint perfectè voluntaria; ergo
nec ex damnificatione; nec dicar,
esse obligationem restituendi aliquid
proportionatum culpæ veniali; *Con-*
tra est. Votum & contractus imper-
fectè voluntarii nequidem obliga-
tionem venialem inducunt, ut ha-
bet communis; ergo nec damnifi-
catio gravis ex simili indeliberatio-
ne procedens. Deinde illa pars pro-
portionata culpæ veniali vel est quid
notabile, & tunc non erit venialis,
sed mortalis obligatio delicto venia-
li improporionata, vel est materia
levis, & hæc determinari non pote-
rit. *Dixi, vel saltem damnum plenè*
voluntarium; nam per accidens fieri
potest, ut delictum sit veniale, dam-
num

6. num autem grave plenè voluntariè illatum v. g. decies furatus es solidum, sed ex post priùs advertis te compleſſe materiam gravem, peccasti tantùm venialiter, attamen obligaris ad restitutionem, non tantùm si solidi adhuc existant vel ex iis factus sis ditior parcendo rei tuæ, sed etiam si casu perierint; *Ratio* est manifesta; nam quamprimum abstulisti primum solidum, tenebaris restituere eum, etsi casu periisset, ergo & secundum; idem est de reliquis, ergo teneris restituere omnes decem, & si non restituas, peccas mortaliter, quia scienter continuas damnum grave, ergo teneris sub mortali restituere non tam ob culpam venialem, quàm quia totum damnum plenè scienter intulisti. Contra dicta

7. Objici possunt sequentia. 1. Omnis injuria formalis exigit reparationem, damnificatio gravis ex culpa levi est injuria formalis, ergo. 2. Hic unus damnum pati debet, vel Dominus domûs omnino innocens, vel qui domum cum culpa levi incendit, est autem contra æquitatem naturalem ut innocens potiùs patiatur, quàm qui aliqualis causa damni extitit. 3. Qui accipit rem alienam, prudenter præsumens Dominum non esse invitum, si ex post reficiat revera invitum fuisse, tenetur restituere, & tamen nullam culpam admittit. 4. Si occidas canem Titii cum intentione satisfaciendi, non

peccas saltem mortaliter, & tamen obligaris restituere. 5. Si abstulisti aureum putans invincibiliter esse materiam levem peccasti tantùm venialiter; nihilominus postquam cognoscis esse materiam gravem, teneris sub mortali restituere, etsi aureum amiseris; quia plenè scienter damnificasti in aureo. 6. Peccatum veniale cauſat pœnam purgatoriû, & sæpe excommunicationem minorem, quæ sunt pœnæ graviores, quàm obligatio gravis restituendi; ergo etiam cauſat gravem obligationem restituendi. *Ad 1.* Omnis injuria exigit reparationem damni plenè voluntariè illati, C. secus *N.* *Ad 2. N. assumptum:* æquitas naturalis exigit ut res pereat Domino, nisi alius sit causa perfectè voluntaria damni, aut se ex contractu ad damnum reparandum obligarit, neutrum hic est. *Ad 3.* Vel res, quam ex præsumpto Domini consensu accepisti, adhuc existit in se vel æquivalenter, eò quòd propter eam peperceris rei tuæ, & tunc obligaris ex re accepta; si casu perit, ad nihil teneris, non ex re accepta, quia nihil ejus existit, nec factus es ex ea ditior, neque ex injusta damnificatione, quia fecisti id bonâ fide absque omni culpa, Domino ut prudenter putabas non invito. *Ad 4.* Occidens canem Titii cum animo satisfaciendi se obligat ex interpretativo contractu ad restituendum, aliàs enim non excusaretur à mortali, infertque damnum plenè voluntariè, sicut

sicut & ille, qui scienter aufert aureum, etsi putet eum esse materiam levem. *q. Ad .6 N. C.* pœna purgatorii respectu gehennæ & fori alterius vitæ est quid leve, sicut & excommunicatio minor quid leve reputatur: e contra obligatio gravis restituendi est quid grave respectu hujus vitæ, & culpæ veniali improporionatum.

8 QUÆR. III. Quæ culpa in contractu vel officio admittitur obliget ad restitutionem? *q.* Quamvis communior sententia doceat, quod contractus cedentes in solam utilitatem accipientis velut commodatum obligent ex culpa levissima juridica, *C. unico de commod.* contractus cedentes in utilitatem utriusque, ut e locatio, ex levi, *L. contractus de reg. juris*, contractus cedentes in utilitatem solius dantis velut depositum ex dolo & culpa lata, *L. cit.* idque ante sententiam iudicis etiam in foro conscientiæ, etsi nulla intercedat culpa theologica. Rationem dant, quod hæc leges sint justæ, & homines saltem virtualiter intendant contrahere juxta præscriptum harum legum; ergo vi contractus obligantur ex sola culpa juridica à legibus expressâ, etsi nulla adsit culpa theologica, estque conforme æquitati naturali, ut eò exactior diligentia adhibeatur in servanda re aliena, quò plus commodi ex ea percipitur; nihilominus probabilissimum est in foro conscientiæ, ante iudicis sententiam.

R. D. Jansen Pars I.

tiam neminem obligari ad compensationem damni ex sola culpa juridica, secluso speciali pacto assicurationis, sed omnino requiritur culpa theologica, uti explicatum est quæ præced. *Sa. V. culpa n. 2. Henriq. de irregul. c. 25. Sotus l. 5. de justit. q. 7. a. 2. Ledesma. Dian. p. 2. de cont. resol. 29. Lug. d. 8. nu. 106. Esparza. Haunold. tr. 2. c. 2. n. 250. Reiffenst. Theol. mor. tr. 8. dis. 2. n. 41. 47. & seq. Sporer. n. 234. Ratio est 1. Homines nec tenentur, nec volunt se juxta has leges, quas plurimi ignorant, obligare; sed secundum legem naturalem, quæ solum obligat ad reparandum damnum ex culpa theologica datum; nemo enim est, qui rei sibi commodatæ, locatæ vel in pignus datæ putet majorem ex justitia se custodiam habere debere, quam ipse Dominus rei suæ adhibere solet, scilicet ordinariam & humanam pro qualitate rei, magis vel minus pretiosæ, in majus vel minus commodum concessæ. 2. Hæc leges vel sunt merè pœnales, non obligantes in conscientia ante sententiam, vel in tanto rigore non sunt receptæ. 3. Advocati, Medici, Chirurghi, Artifices alique similes obligantur ex contractu cedente in utilitatem utriusque (verè enim operam suam erga stipendium locant alteri) & tamen non tenentur ex sola culpa juridica levi, sed requiritur lata theologica, ut farentur plerique, ergo nec alii. 4. Commodatarii, locatarii, &c. ad*

Dd

nihil

nihil obligantur, si res v.g. equus commodatus vel locatus pereat mero casu; sed si non intercedat culpa theologica, quoad conscientiam, verè res casu perit; ergo. Ex dictis deduces Regulam generalem: *quòd extra specialem contractum assicurationis res semper pereat suo Domino, nisi perierit ex alterius culpa theologica.*

10. QUÆR. IV. Qualiter ad restitutionem obligetur, qui indirectè damnificat, seu qui alterius damnum quidem non intendit, prævidet tamen illud ad suam actionem secuturum? g. Ut talis restituere obligetur, debet damnum non tantùm esse prævisum, sed & actio ab ipso posita physicè vel moraliter in damnum prævisum influere; nam si illud non ex ipsius actione, sed aliunde sequatur, ipse non est causa damni, per consequens nec obligatus illud restituere, etiamsi præviderit aut etiam intenderit. v.g. Occidisti Petrum, quod homicidium prævides imputandum Paulo propter inimicitias, quas Paulus habuit cum Petro, ad nihil teneris Paulo ratione imputationis, quamvis illam intenderis; quia sola interna intentio non causat obligationem restitutionis, sed physicus vel moralis influxus in damnum; tua autem actio hoc casu non fluit in imputationem; non enim ideo occisio Petri imputatur Paulo, quia tu occidisti, sed quia Paulus habuit inimicitias cum Petro; e contra si usus es vestibus aut gladio Pauli, sepelevisti occisum in horto vel cel-

lâ Pauli, teneris ad omne damnum ex imputatione homicidii emergens, quia actio tua, seu usus vestium & talis sepultura est causa, quòd homicidium imputetur Paulo; imò quamvis non sis causa imputationis, debes tamen refarcire illa, quæ Paulus propter tuum homicidium debuit restituere hæredibus Petri; cum enim ipse loco tui innocenter satisfecerit, teneris eum servare indemnem. Ex dictis pro praxi

Inferes seqq. 1. ut quis obligetur ad restitutionem, debet ipsi damnum esse voluntarium, & saltem in confuso prævisum, v.g. incendisti ædes, teneris ad omnem supellestem in eis contineri solitam & simul exustam, quia hanc satis in confuso cognovisti, non verò ad ea quæ per accidens in ea existunt & nullatenus à te sunt cognita.

2. Si confringas vas fictile, vel occidas animal pretiosum invincibiliter credens esse levis momenti; non peccas mortaliter, nec teneris plus restituere, quàm credebas valere; quia plus voluntariè non damnificasti; idem est, si projicias gemmam, quam credebas esse vitrum.

3. Occidisti equum, quem putabas esse tui inimici, cum sit amici, ad nihil teneris, non inimico, quia hunc non damnificasti, neque amico, quia hunc non damnificasti voluntariè, ex eadem causa *Tamb.* & alii apud *Viva* *opris. l. 9. 3. 3.* dicunt te ad nihil teneri, si volens occidere Titium, occidas Cajum,

Tajum ; probabilius tamen videtur per ejusmodi homicidium pollui Ecclesia, quia etsi illud non sit formaliter injuriosum occiso, est tamen formaliter injuriosum loco sacro, an verò talis incurrat irregularitatem, dicam infra.

4. Si scias te in ebrietate solere damna inferre, & nihilominus te inebrias, obligaris inde secuta compensare, quia sunt sufficienter prævitiæ & voluntaria in causa.

12. 5. Si volens occidere feram cum levi negligentia occidas hominem; vel ex simili negligentia incaute custodisti venenum, ex quo moritur inimicus à te ad necem quaesitus; rem levem furaris ab avaro, quem prævidet aut intendis ex dolore rei amissæ moriturum; probabilius non contrahis onus restitutionis; quia ad hoc non sufficit sola nocendi intentio sed requiritur actio externa contra justitiam, quæ physicè vel moraliter sit causa sufficiens & efficax damni illati; atque in casibus propositis actio externa est levis, parumque vel nihil in damnum influit: ita contra *Lugo Tamb. lib. 6. f. 126. P. 8. f. 322. Sporer. n. 55.* Neque obstat, quòd affectus internus sit mortaliter injustus: nam Judex putans se ferre sententiam injustam, cum tamen sit justa, est graviter injustus internè, ad nullam tamen obligatur restitutionem, quia actio externa non fuit causa damni; atque in casibus propositis levis negligentia vel furtum leve non sunt cau-

sa mortis secuta, sed potius casus vel nimia avaritia, ergo. 6. Qui per levia furta sive ad-live inadvertenter complevit materiam gravem, tenetur sub mortali ad restitutionem, sive ex furto sit factus ditior, sive non; idem est, si accepit ex licentia falso præsumpta, patet ex q. 2. 7. Si furaris res Titio commissas, prævidens aut etiam intendens, ut furtum Titio imputetur, non teneris ad damna Titio ex imputatione emergentia, quia furtum tuum non est causa imputationis; non enim ideo imputatur Titio, quia tu furatus es, sed quia res Titio fuit commissa, & liberum ad eam habuit accessum; idem est, si forniceris cum amasia Titii, prævidens fornicationem Titio ob familiaritatem cum amasia imputandam, si tamen obinde Titius cogatur alere prolem tuam, quoad hoc teneris eum servare indemnem, quia innocens fecit expensas, ad quas tu obligabaris; si verò es causa imputationis ponendo v. g. infantem ad aedes Titii cum scedula quòd Titius sit pater &c. teneris reparare omne damnum & infamiam Titio inde secutam; sola tamen depositio infantis ad aedes Titii non est sufficiens causa imputationis, quia ea imputatio ut plurimum inde non sequitur. 8. 14. Si habeas rem alienam ex contractu cedente in solam tuam utilitatem, & res sit pretiosior tuâ, nec possis salvare utramque,

Dd 2

te-

teneris eam præferre rei tuæ, ita tamen, ut Dominus teneatur tibi rem tuam viliorem compensare, quia utiliter gessisti rem Domini; si tamen res tua sit alicujus momenti, & prudenter credas illam tibi non compensandam, non teneris rem alienam proponere, quia non censeris per contractum te voluisse obligare ad conservandam rem alienam cum tanto tuo damno. 9. Si equus aut alia res tibi commodata pereat casu, aut sine culpa theologicâ gravi, ad nihil teneris ante sententiam; quod si fueris in morâ culpabili, equum scilicet determinato tempore non restituendo, aut ad usum non concessum adhibendo, plerique te obligant ad casum etiam fortuitum; sed etiam tunc plerumque adest culpa theologica gravis, quæ si absit, non est obligatio gravis. Si rem commodatam vel locatam remittas per nuntium, qui communiter creditur fidelis, si hic rem retineat, ad nihil teneris, secus si ejus fidelitas tibi merito debeat esse suspecta. 10. Res mutuo accepta etiam si casu & absque omni tuâ culpâ pereat, tibi perit, quia per mutuum acquiseras rei Dominium, res autem

perit suo Domino. 11. An & qualiter ad restitutionem teneatur, qui rem alienam mutuo, commodato, vel furo acceptam in extrema necessitate consumit, dixi *Cas. 34. num. 6. 12.* 16. Confessarius ex crassa & mortaliter culpabili negligentia vel ignorantia admonens vel suadens restituere, quando non est restituendum, aut consulens non restituere, quando est restituendum, tenetur consilium revocare, & si non possit, obligatur ad omne damnum pœnitenti vel alteri ratione sui consilii obveniens; quia per tale consilium est causa injusta damni; si positivè non suadeat, sed culpabiliter negligat monere pœnitentem de restitutione, ad nihil tenetur, non pœnitenti, quia hunc non damnificavit, nec creditori pœnitentis, quia huic ex justitia non erat obligatus procurare solutionem per monitionem pœnitentis; si pœnitens interroget, an hoc vel illo casu facienda sit restitutio, & silentium Confessarii habeat pro responso negativo, sicque restitutionem debitam omittat, omnino tenebitur Confessarius de damno, quia illud tacitè consultit. *Viva Opusc. 1. Q. 1. a. 3.*

